

О. Г. Льовкіна, к. філос. н., доцент,
докторант Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
peggy@ukr.net

ДИНАМІКА ПРОГРЕСУ В СФЕРІ УДОСКОНАЛЕНЬ: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Увагу автора статті зосереджено на шляхах удосконалення діяльності в історії людства, які окреслив у своїх філософських роботах Т.Котарбінський. Головна увага приділена факторам, що сприяють прогресу технічних вдосконалень.

Ключові слова: Прогрес, регрес, технічні вдосконалення, раціоналізація, діяльність, дія, праксеологія, ефективність.

**Levkina O.G. THE DYNAMICS OF PROGRESS IN THE AREA OF IMPROVEMENT:
PRAXEOLOGICAL CONTEXT**

The author of the article focuses on the ways to improve activities in the history of mankind, that are outlined in philosophical works of T.Kotarbinsky. The main attention is paid to the factors that contribute to the advancement of technical improvements.

Key words: progress, regress, technical improvements, rationalization, activity, action, praxeology, efficiency.

Вступ

Науково-технічний прогрес сприяв інтенсифікації міжнародних зв'язків та глобалізації суспільних процесів і явищ. Завдяки прогресуючим можливостям сучасної техніки, мас-медійні та комунікативні засоби стають головними факторами, що впливають на створення структурованого світового співтовариства, і задають напрямок суспільним, політичним, економічним, культурним та ін. процесам на Землі. Найбільший прибуток приносить виробництво інтелектуального продукту (інформації та знань) й нових технологій. Стрімкий прогрес нових технологій призвів до того, що головним фактором інтенсифікації виробництва в стали здібності та знання робітників.

Структурні складові науково-технічного прогресу були проаналізовані видатним польським філософом Т.Котарбіньським в контексті розробленої ним універсальної теорії людської діяльності – тектології. Його дослідження на початку ХХІ ст. набувають ще більшої актуальності, ніж в середині ХХ ст. (на момент публікації робіт присвячених тектології). В своїй основній праці «Трактат про хорошу роботу» Т.Котарбіньський аналізував ті технічні інновації, які змінили і надалі змінюють життя людини із неймовірною швидкістю. Адже їхнє масове впровадження переформатувало не лише зовнішні умови життя, але й радикально вплинуло на внутрішній духовний світ людей, змінюючи стилі проведення часу, як вільного, так і робочого, змінюючи форми спілкування і т. ін. Тому тема даного дослідження є надзвичайно актуальною.

Аналіз наукових досліджень і публікацій

За доби ХХ ст. ряд дослідників аналізували наслідки технічного прогресу, піддаючи його нищівній критиці і, крім того, намагалися спрогнозувати розвиток подій в економічній, політичній, культурній сферах, осмислити майбутню долю світу (О.Шпенглер, Е.Тофлер, Д.Белл, Ф.Фукуяма, З.Бжезіньський та ін.). Умови життя, за яких людина вдається до вдосконалення методів та прийомів своєї діяльності, і які згодом призводять до прогресу у загальних формах діяльності, було проаналізовано Т.Котарбіньським в контексті його праксеології. Сучасні науковці вважають, що основними витоками сучасної праксеології є прагматизм й інструменталізм Дж.Дьюї, каталактика Л.Мізеса, теорія успіху представників другого етапу розвитку позитивізму (Е.Маха та ін.), тектологія О.О.Богданова, марксизм, неомарксизм та інші вчення. Серед ідеологів й практиків впровадження методів ефективної організації праці, чий розробки стали основою пракселогії, слід згадати Ф.У.Тейлора, Г.Форда, А.Файоля, С.Томпсона, Ж.Гостеле та ін.

Серед зарубіжних вчених, які досліджували праксеологічні аспекти людської життєдіяльності, слід згадати А.Л.Шательє, М.Марковича, С.Стояновича, К.Косика, Е.Фішера, Е.Блоха, Р.Гароді, Ф.Марека та ін. На

пострадянському просторі ідеї праксеології також неодноразово ставали предметом змістовних науково-теоретичних досліджень. У цьому контексті слід зазначити роботи В.І.Васюкова, А.В.Авілова, В.Л.Абушенка, Ю.С.Шинкаря, А.Н.Шумана та інших авторів. В українській філософії дослідження праксеології здійснювали такі вчені як Є.Є.Слущкий, В.Х.Арутюнов, В.М.Свінціцький, І.В.Бичко та багато інших.

Метою пропонованої статті є дослідження динаміки прогресу в сфері удосконалень як однієї з провідних ідей праксеології Т.Котарбінського.

Основна частин

Праці присвячені теорії праксеології Т.Котарбінський опублікував після завершення другої світової війни. Польський вчений серед завдань праксеології зазначав аналіз техніки та аналітичний опис елементів і форм раціональної діяльності, створення «граматики дії», продукування загальних стандартів максимальної ефективності дій, створення загальних технічних рекомендацій та застережень щодо професійної діяльності як індивідуальної, так і колективної, але «головним її завданням є продукування найбільш загальних норм найбільшої доцільності» [2, с. 780]. Т.Котарбінський був впевнений, що саме праксеологія стане універсальною методологією адекватного пізнання світу та універсальним інструментом ефективної діяльності у ньому. Теорія Т.Котарбінського мала багатьох послідовників, а останнім часом значного прогресу досягли галузеві напрямки праксеології. Значущими аспектами сучасної праксеології можна назвати вчення про наукову організацію праці, раціональну діяльність, евристику як науку про розв'язання творчих завдань, педагогічну праксеологію, теорію організації управління.

Корифей праксеології, проаналізувавши існуючі загальні принципи будь-якої діяльності, прийшов до висновку, що потрібно розробити такий спосіб дії, який за умови докладання необхідних зусиль гарантував би найоптимальніший ефект та забезпечував би у найбільш суттєвих моментах відповідність

застосованих засобів декларованим цілям. Центральним поняттям праксеології стає поняття методу, що перетворює праксеологію на загальну методологію, тобто на теорію удосконалення методів людської діяльності. Практичне вчення розумів як вчення, що узагальнює розроблені в межах практичних наук способи дії і надає будь-якій діяльності, що має чітку ціль і конкретну мету, методологію її ефективної реалізації. Т.Котарбінський пише, що «завдання праксеології складається з трьох ланок, а саме: по-перше, з визначення норм, або загальних правил підвищення ефективності праці (чи регресу) майстерності людини; по-друге, з вивчення динаміки прогресу (регресу) майстерності людини; по-третє, з аналітичних описів елементів дії» [1, с. 107]. Вона продукує та пояснює практичні директиви, що сприяють підвищенню ефективності дії. Інакше кажучи, праксеологія вдосконалює «техніку раціональної діяльності як такої, розробляє вказівки та застереження, які є важливими для будь-якої ефективної діяльності» [2, с. 775]

Методи праксеологічного вдосконалення діяльності Т.Котарбінський аналізував на двох рівнях: на рівні технологічного вдосконалення діяльності всього людства і на рівні розвитку майстерності окремої людини. Для розгляду цієї проблеми Т.Котарбінський вводить поняття «примусова ситуація». Він звернув увагу на те, що в діяльності окремих індивідів постійно зустрічаються такі ситуації, в яких, якщо ці люди не зроблять вчасно технічне удосконалення, то зустрінуться з несприятливими наслідками. Це може бути загроза для життя (власного або кого-небудь з близьких), загроза здоров'ю, загроза великого фізичного страждання, загроза втрати свободи, перспектива ганьби, економічної розрухи і т. ін. Саме в таких випадках люди «беруться за справу, «засукавши рукава», і часто (на жаль, не завжди) знаходять потрібні вдосконалення» [там само, с. 869]. Потреба подолання проблемної ситуації або превентивні міри щодо подолання можливих життєвих ускладнень штовхають людину на вироблення нових нетривіальних підходів, новаторських комбінацій для здійснення того чи

іншого виду діяльності. Примусові ситуації виникають, по-перше, в результаті випадкового збігу обставин; по-друге, як негативні наслідки розвитку тенденцій в ході подій; по-третє, в результаті боротьби, коли супротивники створюють один одному критичні ситуації. Засновник праксеології вважає, що такі ситуації необхідні людству: адже вони сприяють активізації діяльнісного потенціалу та перешкоджають формуванню й утвердженню споживацько-споглядальної позиції.

Усвідомлення людиною, що вона потрапила до примусової ситуації, породжує у неї прагнення вийти з такого стану. Для цього людина застосовує ряд спроб щодо її усунення або ж нейтралізації. Застосування методу спроб і виправлення помилок сприяє виробленню тієї стратегії, яка здатна реально допомогти людині позбавитися певної проблеми. Проте такого методу недостатньо, адже людина, як правило, діє не хаотично, а обачливо, обдумуючи дію до її здійснення, використовуючи накопичений попередньо власний досвід і досвід інших людей. Людина, володіючи мисленням, здатна передавати через писемні джерела та мову знання про досягнуті вдосконалення. Т.Котарбіньський наголошує: «Людина вміє помітити власне функціональне придбання, власний успішний прийом, вміє дати собі звіт не тільки чуттєво, але й у формі понять про сутність технічного поліпшення, вміє охарактеризувати його в реченнях, а не тільки за допомогою демонстрації (що певною мірою роблять... тварини, тренуючи своїх дітей виконувати деякі рухи), вміє за допомогою речень або інших мовних форм навчити інших людей певному удосконаленню. Вона вміє співпрацювати з іншими на основі встановленої за допомогою мови домовленості, вміє навчити молодь і таким шляхом передати прийдешнім поколінням завоювання предків, ... створюючи моделі, словесні описи і графічні зображення. Не шляхом біологічної спадковості, але... на основі традицій культури формується прогрес людини, особливо ж прогрес людини в сфері удосконалень» [там само, с. 873].

Т.Котарбінський визначив основні фактори, що сприяють переходу від однієї фази до іншої на шляху праксеологічного прогресу: примусову ситуацію, підприємництво, діяльність відповідно до ситуації, щасливу випадковість, наслідування тощо. Щодо наслідування, то мається на увазі карбування у пам'яті схеми дії, яка застосовувалась у минулому або самою діючою людиною, або була усвідомлена за аналогією з діями інших людей. Польський філософ говорить про важливість креативної спадковості в галузі удосконалень, коли кожне покоління привносить нові елементи, що поліпшують вже існуючі засоби діяльності. Наслідування забезпечує неперервність технічного прогресу, що відбивається у традиціях культури і зумовлює специфіку суспільно-історичного розвитку. Але на заваді праксеологічного прогресу постають феномени стандартизації та рутинізації – заміни творчості автоматизмом мавпування. Вчений зазначає, що «рутина засновується на позбавленому достатньої підстави збереженні пережитків або всього того, що колись виконувало корисну функцію, але в даний час існує в силу інерції й абсолютно необґрунтовано, не виконуючи вже ніякої корисної функції» [там само, с. 876]. Існують в людській діяльності й позитивні інертні утворення, які функціонують автоматично. Автоматизм Т.Котарбінський, таким чином, розглядає з двох боків: як явище, що сприяє праксеологічному прогресу і як явище, що його гальмує. Він зазначає в цьому контексті: «Прогресивна роль автоматизму полягає в тому, що завдяки йому деякі важливі процеси відбуваються самі, без керівного втручання діючого суб'єкта, який розвантажується у зв'язку з цим від деякої роботи і може зосередити всі свої свідомі зусилля на чомусь іншому. Адже існує автоматизм природних закономірностей послідовності подій, помічений і застосований в технічному обладнанні, між іншим в конструкції автоматів. Так діє автоматизм тренуваних рухів самих діючих суб'єктів, так само, як і тварин, що використовуються в цих процесах. Так, зрештою, діє автоматизм встановленого розкладу поїздів, встановленого порядку повсякденних робіт і т. ін.» [там само, с. 878].

Причинами праксеологічного регресу польський філософ називає некомпетентність, деформацію цілого в результаті нерівномірних змін його складових частин (мається на увазі непропорційне збільшення цих елементів). Основну увагу Т.Котарбіньський приділяє розгляду причин регресу в діяльності колективів. Він зазначає, що регрес відбувається в колективах діючих суб'єктів, якщо «деякі з них почнуть, наприклад, розвивати більш швидкі темпи розвитку, ніж це належить, виходячи з планової синхронізації... І як погано іноді виходить, коли хтось із колективу на свій розсуд починає застосовувати удосконалення, стрімко вириваючись вперед і не погоджуючи свої дії з усім колективом... Загальному удосконаленню цілого іноді шкодить занадто інтенсивне, занадто швидке вдосконалення окремих його елементів» [там само, с. 880-881]. Таким чином, дослідник вказує на парадокси динаміки праксеологічного прогресу, що полягають у гальмуванні розвитку за умови асинхронної роботи групи та нерівномірного вдосконалення діяльності в колективах.

Серед інших явищ, що парадоксальним чином сприяють динаміці праксеологічного прогресу, Т.Котарбіньський вказує на кризи, або загострення ситуацій. Він зазначає, що існує «інший парадокс динаміки прогресу, який виражається приказкою: «чим гірше, тим краще». Вона аж ніяк не виражає якогось універсального правила, але вірно підмічає, що саме так йдуть зміни, які в кінцевому підсумку призводять до удосконалень» [там само, с. 879]. Досягнення покращення ситуації також іноді межує з парадоксальністю, коли діячі обирають занадто сильні (гіпертрофовані) методи протидії кризі. Парадоксальною, на думку польського філософа, є та обставина, що досить часто вирівнювання ситуації (досягнення балансу) стає можливим саме завдяки «впадінню у крайнощі» задля виходу з ситуації. Адже інновації починають застосовувати тоді, коли недостатньо якісними виявилися засоби, що застосовувалися раніше в процесі діяльності. Зокрема, збільшення обсягів матеріалів, за допомогою яких діяч досягає своєї

мети, вимагає застосування удосконаленої апаратури, збільшує відповідальність діяча та вимагає підвищення його компетенції.

Культуру людства Т.Котарбіньський розглядає також через призму праксеології, інтерпретуючи її в широкому сенсі як суму досягнень діяльності індивідуума або колективу. У більш вузькому сенсі культура поодинокого індивідуума - це тільки його духовна культура або, більш точно, сукупність його суб'єктивних вдосконалень, переважно психічного характеру. Відповідно, навіть на індивідуальному рівні розвиток культури створює ряд примусових ситуацій. Вчений має на увазі, що певні її елементи сприймаються суб'єктами як тягар – адже вони наділені інерцією. Йдеться про те, що праксеологічний прогрес гальмують звички попередніх стадій культурного розвитку. Разом з накопиченням елементів культури зростає ступінь її інертності: адже доводиться вчитися більше, більше запам'ятовувати. Якщо у людини виникає бажання зробити кар'єру, вона мусить наполегливо засвоювати величезний культурний пласт, без знання якого неможливо опанувати сучасні методи й прийоми діяльності у будь-якій сфері. Проте деякі методи та прийоми діяльності, винайдені раніше, виступають анахронізмами в принципово нових праксеологічних ситуаціях. Адже постійно змінюється параметри матеріалів, вдосконалюється апаратура, трансформуються умови, в яких діють люди. Процес творчої адаптації людей до зміни обставин засновник праксеології називає ініціативною препарацією. Зважаючи на те, що маса і вага необхідної ініціативної препарації постійно зростають, польський дослідник вказує на зміну в стані діючих суб'єктів. Він зазначає, що «старанний, учень, що систематично займається, отримує перевагу перед більш здібним... учнем, якщо останній нехтує ініціативною препарацією. Її придбання пов'язане з труднощами, тим більше що одночасно доводиться багато від чого відчуватися, в різних галузях переходити на нові рейки...» [там само, с. 883-884]. Творча препарація вимагає відкидати елементи, що гальмують прогрес у діяльності індивіда або ж цілого колективу. У протилежному випадку окремі індивіди або ж

цілі колективи не витримають конкуренції з іншими (це стосується навіть цілих держав, які втрачають свою незалежність, якщо не можуть забезпечити імплементацію здобутків технічного прогресу і т. ін.). Із міркувань про творчу препацію Т.Котарбіньський виводить ще один парадокс праксеологічного прогресу: однією з головних вимог прогресу є необхідність звільнятися від рудиментів культури.

Філософ приділяє також увагу феномену опосередкування дії, який сприяє підвищенню праксеологічної ефективності будь-яких взаємовідносин. Адже ефективність і результативність діяльності часто підвищуються за допомогою використання складних, тривалих і поетапних дій. Польський вчений нагадує, що більш важливим є досягнення не тимчасового успіху (до якого ведуть прямі й неопосередковані шляхи), а реалізація стратегічної цілі. До проявів опосередкування Т.Котарбіньський відносить зростаючу інструменталізацію дій та ускладнення етапів взаємодії між діючим суб'єктом і матеріалом. В ході прогресу спостерігається тенденція до заміни прямих, безпосередніх дій на опосередковані. Вчений пише: «Уявимо собі дистанцію між первісним пожиранням здобичі в сирому вигляді і процесом обробки рослин і вигодовування тварин, переробки отриманих з них продуктів і, нарешті, споживання продуктів у процесі тривалої і майстерної їхньої переробки... Порівняємо також передачу інформації шляхом безпосередньої розмови з кимось, хто знаходиться... поруч, з передачею звістки поштою або телеграфом» [там само, с. 884]. Основними сучасними способами опосередкування є планування та моделювання. Але все більш опосередкованою і розтягнутою в часі стає підготовка до діяльності.

В сфері опосередкування теж спостерігаються парадокси. Одним з таких парадоксів є можливість досягнути оптимальних результатів у діяльності внаслідок використання дій, які, на перший погляд, можуть лише зашкодити. Одним з яскравих прикладів такої ситуації є використання зумисного інфекційного зараження під час щеплення. Тут ми маємо такий вид

опосередкування, коли елемент негативного результату, якого ми намагаємося не допустити, відіграє функцію запобіжника настанню загрозливої ситуації. Іншим прикладом може бути військова операція, коли «з метою створення переважання сил на головному напрямку у вирішальний момент знищується частина власної бойової техніки, якщо вона надто ускладнює перегрупування» [там само, с. 885].

Історичний прогрес не є чимось абсолютно зумовленим, відповідно, перехід до більш досконалого рівня розвитку відбувається шляхом подолання численних дисгармонійних ситуацій. Т.Котарбінський наводить приклад, коли «упорядковане село є позитивною фазою з погляду здоров'я і краси, сучасне добре упорядковане місто - це більш висока позитивна фаза з цього ж погляду, а шлях від першої фази до другої проходив через негативну фазу... міста з вузькими вулицями, що втратили принади села, але яке не встигло ще створити таких благ, як каналізація, гладкі покриття вулиць та тротуарів і т. ін.» [там само, с. 885]. Іншим парадоксом прогресивного розвитку Т.Котарбінський вважає ту обставину, що забезпечення гармонії цілого у більшості випадків досягається шляхом підпорядкування інтересів частин цілого самому цілому. Отже, збільшення прогресивних праксеологічних елементів у культурі людства часто відбувається за рахунок подолання суперечностей, які виступають витоками творчого підходу щодо перетворення діяльності.

Також Т.Котарбінський приділив увагу боротьбі як одному з факторів вдосконалення способів діяльності. Як зауважує у цьому контексті І.С.Нарський, «до поля зору праксеолога потрапляє *структура дій*, посередництвом яких здійснюється (і може здійснюватися) боротьба між індивідами у різних її формах та на різних рівнях людського життя, в різних її масштабах» [3, с. 22]. Протягом історії людства в ході конфліктів між людськими спільнотами щоразу відбувався розвиток методів досягнення мети, за яку боролися декілька суб'єктів. Концентрація зусиль задля отримання бажаного результату давала результат і сприяла формуванню передового праксеологічного досвіду людства. Таким

чином, боротьба, на переконання автора «Трактату про хорошу роботу», створюючи примусову ситуацію, або посилюючи складність завдань відповідно, стає витокom майстерності. З-поміж видів боротьби, які винайшло людство, слід відкинути такий вид як війна, що призводить до руйнації та жертв, та інші її аморальні види, які шкодять іншим людям і є неприпустимими у сучасному суспільстві. Проте варто використовувати конструктивне і регульоване змагання, яке засноване на солідарності, адже воно здатне приносити значну користь.

Т.Котарбінський звертає увагу на зростання ролі колективної діяльності у сучасному суспільстві. Мається на увазі збільшення кількості працівників, які взаємопов'язані спільним обладнанням, матеріалами, і, найголовніше, спільною метою діяльності. Перевагою колективів є поєднання досвіду великої кількості людей, об'єднання їхньої фізичної сили та їхнє гармонійне взаємоузгодження задля мети, досягнути якої поодинокі люди не здатні. Т.Котарбінський зазначає: «Колектив... (або установа), фізично не будучи особистістю і не вмючи... ні висловити судження, ні прийняти рішення, зовні веде себе так, наче він «вміє» і те й інше, більш того - так наче він об'єднує у собі фізичну силу надгіганта з знаннями та майстерністю в сферах настільки численних і різнобічних компетенцій, що об'єднання їх в одному індивідумі було б неможливим» [2, с. 886]. Вказані переваги стають ще більш помітними з приростом потужності колективу або установи, що спирається на колектив. Якщо ж виникає примусова ситуація (насамперед, ситуація боротьби), колективи починають працювати набагато ефективніше, стаючи більш організованими. Головне в подібній ситуації – зберегти гармонію між усіма ланками колективного цілого. Така гармонія можлива за умови збереження балансу між спеціалізацією та певною універсальністю навичок працівників. Адже висока міра спеціалізації окремих працівників може призвести до їхньої атомізації і відокремлення від своїх колег та колективу в цілому. Відповідно, порушується певна синхронність у виконанні спільних колективних завдань. Тому спеціалізація є доцільною до певної межі.

Звичайно, є види діяльності, в яких специфікою є саме індивідуалізація діяльності і прагнення досягти у власній спеціалізації нетривіальних досягнень (мається на увазі, наприклад, вироблення художником оригінального стилю діяльності, або досягнення рекордного результату спортсменом і т. ін.). Тобто сказане стосується, насамперед, таких сфер як мистецтво і спорт. Але колективна діяльність вимагає багатопланового узгодження. Аналізуючи цю проблему, Т.Котарбінський прийшов до висновку, що «підвищення ступеня організованості колективів та установ веде до все більшої спеціалізації як у сенсі розчленування функцій на все більш часткові функції, так і в сенсі виключного виконання певним членом колективу тільки тих, а не інших дій, і, нарешті, в сенсі все більшої специфічної натренованості в даній роботі. І тут виникає проблема кордонів спеціалізації, оптимум якої не обов'язково дорівнює максимуму» [там само, с. 887].

Слід відзначити прозорливість класика щодо релятивізації цінності різних факторів прогресу. Зокрема, Т.Котарбінський наголошує на цінності знань, накопичення яких безпосередньо впливає на процеси раціоналізації діяльності. Знання нарощуються як через пізнання зовнішнього світу, так і через самопізнання людини. Відповідно, людина піддає аналізу власні дії або дії інших людей з точки зору їхньої майстерності. Йдеться про можливі форми аналізу природи дії як такої, з виявленням її позитивних та негативних характеристик, насамперед, її вправності, а також умов і факторів, які є сприятливими для реального наближення дії до ідеалу майстерності.

Висновки

Завдяки Т.Котарбінському праксеологія збагатилась терміном «ініціативна препаратія», який змістовно пов'язаний із парадоксами прогресу. Адже вимоги щодо інструментального та інтелектуального супроводу будь-якої дії внаслідок прогресу науки та технологій зростають з кожним роком. Соціальна активність несе на собі тягар культури, що постійно обростає новими формами й елементами діяльності і, відповідно, продукує нові примусові ситуації. Насамперед з кожним

роком людина вимушена все більше й більше навчатися, запам'ятовувати величезний обсяг інформації, щоб стати професіоналом у своїй сфері діяльності. Величезний тягар досягнень попередніх цивілізацій вимагає відсіювати елементи культури, що втратили значущість. Таким чином будь-яка соціальна активність перетворюється на культурну, а творчість поза ініціативною препарацією поступається систематичному засвоєнню накопиченого людством досвіду.

Дослідник також окреслив проблему меж спеціалізації, оптимальна міра якої не тотожна максимуму. Адже постійно зростає кількість опосередкованих інструментами дій, що не дозволяють безпосередньо досягати мети та вимагають складної кооперації систем дій всередині соціального цілого, що дедалі збільшується. Тотальність тисне на індивідуальність, примушуючи її виконувати вузькоспеціалізовану функцію. Крім того, зростання інформаційних потоків вимагає розробки нових методів роботи зі знанням, наприклад, нових механізмів його структурування для кращої раціоналізації дій. Таким чином, презентація Т.Котарбінського проекту праксеології актуалізувала коло питань, що виходять за межі безпосередньо проблематики філософії дії, і стосуються сучасної науки в цілому, насамперед, методології як особливого типу знання.

Література:

1.Комаха Л.Г. Тадеуш Котарбінський як засновник праксеології. / Л.Г. Комаха // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. Наук. праць/ Гол. Ред. В.В. Лях. – Вип.25.– К.: Український центр духовної культури, 2001. – С.103-111.

2.Котарбинський Т. Задачи праксеологии// Котарбинський Т. Избранные произведения / Котарбинський Т. – М.: Издательство иностранной литературы, 1963. – С. 775-888.

3.Нарский И. Тадеуш Котарбинський как философ и ученый.// Котарбинський Т. Избранные произведения / Нарский И. - М.: Издательство иностранной литературы, 1963. – С. 5-26.

Лёвкина Е.Г. ДИНАМИКА ПРОГРЕССА В СФЕРЕ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЙ:
ПРАКСЕОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ

Внимание автора статьи сосредоточено на путях совершенствования деятельности в истории человечества, которые очертил в своих философских работах Т.Котарбинский. Главное внимание уделено факторам, которые способствуют прогрессу технических усовершенствований.

Ключевые слова: прогресс, регресс, технические усовершенствования, рационализация, деятельность, действие, праксеология, эффективность.